

ΤΑΞΗ: Γ' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
 ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ
 ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Ημερομηνία: Μ. Τετάρτη 16 Απριλίου 2014

Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Κωνσταντίνος Π. Καβάφης
 Ο Δαρείος

5 Ο ποιητής Φερνάκης τό σπουδαῖον μέρος
 τοῦ ἐπικοῦ ποιήματός του κάμνει.
 Τό πῶς την βασιλεία τῶν Περσῶν
 παρέλαβε ὁ Δαρείος Ὑστάσπου, (Ἄπό αὐτόν
 5 καταρχεται ὁ ἔνδοξός μας βασιλεύς,
 ὁ Μιθριδάτης, Διόνυσος κ' Εὐπάτωρ). Ἀλλ' ἐδῶ
 χρειάζεται φιλοσοφία· πρέπει ν' ἀναλύσει
 τὰ αἰσθήματα πού θά εἶχεν ὁ Δαρείος:
 10 ἴσως ὑπεροψίαν καί μέθην· ὄχι ὅμως – μάλλον
 σάν κατανόησι τῆς ματαιότητος τῶν μεγαλείων.
 Βαθέως σκέπτεται τό πρᾶγμα ὁ ποιητής.

15 Ἀλλά τόν διακόπτει ὁ ὑπηρέτης του πού μπαίνει
 τρέχοντας, καί τήν βαρυσήμαντην εἶδησι ἀγγέλλει.
 Ἄρχισε ὁ πόλεμος μέ τούς Ρωμαίους.
 Τό πλεῖστον τοῦ στρατοῦ μας πέρασε τά σύνορα.

Ὁ ποιητής μένει ἐνεός. Τί συμφορά!
 Πού τώρα ὁ ἔνδοξός μας βασιλεύς,
 ὁ Μιθριδάτης, Διόνυσος κ' Εὐπάτωρ,
 μ' ἑλληνικά ποιήματα ν' ἀσχοληθεῖ.

20

Μέσα σέ πόλεμο – φαντάσου, έλληνικά ποιήματα.

Αδημονεί ό Φερνάζης. Ατυχία!

Έκεί πού το είχε θετικό με τον «Δαρείο»

ν' αναδειχθει, και τούς έπικριτάς του,

τούς φθονερούς, τελειωτικά ν' αποστομώσει.

25

Τί αναβολή, τί αναβολή στά σχέδιά του.

Και νά 'ταν μόνο αναβολή, πάλι καλά.

Αλλά νά δοῦμε αν έχουμε κι ασφάλεια

στήν Άμισό. Δέν είναι πολιτεία έκτάκτως όχυρή.

Είναι φρικτότατοι έχθροί οί Ρωμαίοι.

30

Μπορούμε νά τά βγάλουμε μ' αυτούς,

οί Καππαδόκες; Γένεται ποτέ;

Είναι νά μετρηθούμε τώρα μέ τές λεγεώνες;

Θεοί μεγάλοι, τής Άσίας προστάται, βοηθήστε μας. –

35

Όμως μέσ σ' όλη του τήν ταραχή και τό κακό,

έπίμονα κ' ή ποιητική ιδέα πάει κ' έρχεται –

τό πιθανότερο είναι, βέβαια, ύπεροψίαν και μέθην·

ύπεροψίαν και μέθην θά είχεν ό Δαρείος.

(1920)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- A.** Τρία από τα βασικά γνωρίσματα της ποίησης του Κ. Π. Καβάφη είναι η δραματική ειρωνεία, η θεατρικότητα και το αντισημοκρατικό ύφος. Για καθένα από τα παραπάνω στοιχεία να παραθέσετε και να σχολιάσετε ένα (1) αντίστοιχο παράδειγμα από το ποίημα που σας δόθηκε.

Μονάδες 15

- B1** Ο Κ.Θ. Δημαράς μελετώντας τον Καβάφη παρατηρεί: «Δεν κοροϊδεύει ο ποιητής· συμπληρώνει με υπόκριση, με ηθοποιία το πορτραίτο που κάνει. Παιρνώντας ξαφνικά την ψυχή των ηρώων του, τους δανείζει για μια στιγμή τη φωνή του· ενώνει σε μια ιδεατή γραμμή την αφήγηση στο πρώτο και στο τρίτο πρόσωπο. Κι εδώ οι ήρωες μιλούν, και όχι ο Καβάφης. Αυτή είναι η ηθοποιία του Καβάφη» [Κ.Θ. Δημαράς, «Η ηθοποιία του Καβάφη» (1933) στο *Σύμμικτα Γ΄*, Εκδόσεις «Γνώση», 1992].

Με βάση την παραπάνω διατύπωση να εξετάσετε:

- α.** την εναλλαγή των αφηγηματικών φωνών σε συνδυασμό με τη θέση του Καβάφη απέναντι σε αυτές.

Μονάδες 10

- β.** τη φαινομενική ταύτιση του Καβάφη με το προσωπείο του Φερνάνζη αξιοποιώντας τα βιώματα και τον κοινό τους προβληματισμό.

Μονάδες 10

- B2.** Ο Φερνάνζης, παρά την αμφιβολία του για τη δυνατότητα ποιητικής έκφρασης σε καιρό πολέμου, αποφασίζει να γράψει τελικά το ποίημά του δίνοντας στο αντιμαχόμενο ζεύγος **Ιστορία – Ποίηση** τη νίκη στην ποίηση. Ο Καβάφης, προκειμένου να αποδώσει αυτήν την αντίθεση, έχει δομήσει το ποίημα στο σχήμα **θέση-άρση-θέση**.

- α.** Να εντοπίσετε και να αναλύσετε τους στίχους που επιβεβαιώνουν το παραπάνω σχήμα.

Μονάδες 10

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2014

E_3.ΝΛΛ3Κ(ε)

β. Να επισημάνετε δύο (2) ακόμη αντιθέσεις του ποιήματος και να καταγράψετε τη λειτουργικότητά τους.

Μονάδες 10

- Γ. «Ο Φερνάζης κάποτε επιτέλους βγαίνει απ' το ποιητικό κλουβί του· αρχίζει να αντιδρά σαν ένας κοινός πολίτης της Αμισού, τώρα μπαίνει σε λειτουργία το ένστικτο της αυτοσυντήρησης, εκφρασμένο σε μια γλώσσα ομαδική». [Δ. Ν. Μαρωνίτης, «Υπεροψία και μέθη. Ο ποιητής και η ιστορία», στο Δεκαοκτώ κείμενα, Εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα 1970].

Λαμβάνοντας υπ' όψιν τη θέση του Δ. Ν. Μαρωνίτη να σκιαγραφήσετε τα συναισθήματα του ήρωα στους στίχους 30-33 σε ένα κείμενο 160-180 λέξεων.

Μονάδες 25

- Δ. Ο Κ. Π. Καβάφης και ο Ν. Θέμελης οργανώνουν το αφηγηματικό τους υλικό γύρω από έναν ιστορικό και ιδεολογικό προσανατολισμό. Να καταδείξετε τρεις (3) ομοιότητες και δύο (2) διαφορές στον τρόπο με τον οποίο οι ήρωές τους ερμηνεύουν και αξιοποιούν τις ιστορικές, κοινωνικές και πολιτικές αλλαγές.

Μονάδες 20

[(ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ – ΥΠΟΘΕΣΗ): Θέμα πραγμάτευσης του μυθιστορήματος είναι η πορεία μιας οικογένειας από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα μέχρι τον Μεσοπόλεμο. Ο κυρ Θοδωρής και ο γιος του, ο Διαμαντής, έχουν στην κατοχή τους ένα μεγάλο εμπορικό κατάστημα στο κέντρο της Αθήνας, που τροφοδοτεί με υφάσματα την εύπορη αθηναϊκή κοινωνία. Στόχος τους είναι να ανελιχθούν κοινωνικά και επαγγελματικά, να ορίσουν την ταυτότητά τους σε σχέση με την αστική τάξη στην οποία ανήκουν].

(...)

Γυρίζοντας κάποια σελίδα της εφημερίδας που κρατούσε ο κυρ Θοδωρής, μονολόγησε σχεδόν περιπαιχτικά: «Δυστυχώς κι αυτοί επτωχεύσανε». Ένωθε ιδιαίτερα ευχαριστημένος κάθε φορά που του δινότανε η αφορμή να παραφράζει τη ρήση του Τρικούπη, όταν

διάβαζε, μάθαινε ή άκουγε πως κάποιος επιχειρηματίας είχε φαλιρίσει. Δεν τον απασχολούσε το φευγαλέο βλέμμα των υπαλλήλων του, που ίσως να μην ήταν του γούστου τους το ευφυολόγημά του, μήτε μια δυο φορές τα σχόλια του γιου του που υποπτεύθηκε ότι μπορεί και να τον επιτιμούσαν.

Επέκρινε φωναχτά τους πολιτικούς που θεωρούσε υπαίτιους για τη χρεοκοπία και πάνω απ' όλους τον Τρικούπη. Σ' αυτό συμφωνούσε με τη νύφη του την Πατρινιά και τον συμπέθερό του, Θεός σχωρέσ' τον. Σπάνια ομολογούσε πως ο πραγματικός λόγος της οργής του ήταν ότι ο Τρικούπης μέσα στην οικονομική κρίση επεχείρησε το '94 να βάλει μία φορολογία στα εισοδήματα από ακίνητα κι ο κυρ Θοδωρής από πεποίθηση και από προσωπικό συμφέρον έτρεχε σε συλλαλητήρια πίσω απ' τον Διάδοχο για να το αποτρέψουν, πράγμα που πέτυχαν στο τέλος. Αντίθετα λαιδορούσε -χαμηλόφωνα, ποτέ δεν ξέρεις ποιον βλέπεις ξαφνικά μπροστά σου - τους επιχειρηματίες που 'χαν τολμήσει ν' ανοιχτούν και λανθασμένοι υπολογισμοί τους είχαν οδηγήσει στη χρεοκοπία.

Σχεδόν ποτέ δεν μιλούσε για τους υπαίτιους της ήττας του '97, γιατί έτσι θα έθιγε κάποιους γνωστούς του ομοϊδεάτες, μέλη της Εθνικής Εταιρίας. Υπερασπιζόταν σε κάθε περίπτωση τον θρόνο και δεν έχανε την ευκαιρία να επιδοκιμάσει την εκτέλεση αυτών που είχαν αποπειραθεί πριν δυο χρόνια να δολοφονήσουν τον Γεώργιο. «Να 'ναι καλά ο βασιλιάς, όλα τ' άλλα έρχονται και φεύγουν», μονολογούσε μεγαλόφωνα ρίχνοντας μια αγέρωχη ματιά στο μαγαζί του, σίγουρος πως δεν υπήρχε αντίθετη γνώμη.

«Κι όμως τα πράγματα αρχίζουνε να φτιάχνουνε, πατέρα», σχολίασε ο Διαμαντής. «Φέτος κάναμε χρυσές δουλειές κι όχι μόνο απ' τις προμήθειες της αυλής. Αν δεις τα βιβλία, διπλασιάσαμε το πελατολόγιο, που σημαίνει ότι και σε κάποιους άλλους οι δουλειές πάνε απ' το καλό στο καλύτερο.» Ο κυρ Θοδωρής έπιασε το κομπολόι του, κοίταξε με απλανές βλέμμα το ταβάνι και είπε βαθυστόχαστα: «Ας μην είχαμε την αυλή και θα σου 'λεγα εγώ».

(...)

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2014

E_3.ΝΛΛ3Κ(ε)

Στο απέναντι τους κάθισμα δυο άντρες με αισθητή διαφορά ηλικίας, νοικοκυραίοι, καλοντυμένοι και με τρόπους, γρήγορα έδειξαν από τη συμπεριφορά και τα λεγόμενά τους ότι ήταν πατέρας (**κυρ Θεωδωρής**) και γιος (**Διαμαντής**) που ταξίδευαν για τις επαγγελματικές προοπτικές του δεύτερου στην Αθήνα. Ο πατέρας - ιδιαίτερα ομιλητικός με πάθος λόγου για ό,τι υπεστήριζε, περιέγραφε ή διηγόταν - τον προόριζε, τον ονειρευότανε πολιτευτή, άξιο τέκνο της Πάτρας, εκπρόσωπο του Έθνους στη Βουλή των Ελλήνων κι έτσι τον συμβούλενε, προσπαθώντας να του εμφυσήσει αυτά που ο ίδιος πίστευε και είχε οδηγό του.

Του εξηγούσε πόσο σημαντικό ήταν κάθε φορά να εκλέγεται και να είναι μέλος του Κοινοβουλίου. Πως μόνος τρόπος γι' αυτό δεν ήταν οι ιδέες του ή η μαχητικότητά του, αλλά η πελατεία του. Η πελατεία ήτανε τόσο σημαντική όσο και στο εμπόριο. Γι' αυτό και η σχέση με μία σταθερή πολιτική πελατεία ήτανε το άπαν. Εκείνοι θα τον εξέλεγαν, αυτός θα τους εξυπηρετούσε. Χωρίς αυτή τη σχέση δεν υπήρχε μήτε πολιτική, μήτε προοπτική. Και όχι πολλές πολλές δεσμεύσεις σε ιδέες και σε στόχους, ιδίως αν θα σήμαιναν κόστος πολιτικό και του έφερε ως παράδειγμα τον Σύλλογο των Πολιτών στα χρόνια του '80 και πρόσφατα την Σοσιαλιστική Αδελφότητα, τον Καλλέργη και τον Δρακούλη, ιδέες και στόχοι προς αποφυγή, πρόσωπα για ν' αλλάζεις δρόμο. «Σημασία έχει πάνω απ' όλα να 'σαι στην εξουσία. Ν' ανεβείς στην καρέκλα, να μείνεις στην καρέκλα. Να τη χρησιμοποιήσεις. Αν χρειαστεί να κάνεις αβαρίες, να τις κάνεις. Ο σκοπός αγιάζει τα μέσα». Κάτι του ψιθύρισε ο γιος του κι εκείνος ένιωσε επιβεβαιωμένος: «Εμ, τι σου λέω; Για δες τον Γούση, μια ολόκληρη ζωή από εκλογές σε εκλογές, πότε με τον Τρικούπη και πότε με τον Δηλιγιάννη καταφέρνει πάντα κι επιπλέει. Τώρα στα πάνω του είναι ο Θεοτόκης. Αυτό έχει σημασία». Σταμάτησε σαν να σκεφτόταν κάτι και συμπλήρωσε: «Και να σου πω και κάτι, αν κάνεις καλά τη δουλειά σου με την πελατεία, μήτε αυτό έχει σημασία».

Αποσπάσματα από το μυθιστόρημα «Η αναλαμπή»

του Νίκου Θέμελη, Εκδόσεις «Κέδρος» (2003)